

*Siedziba Urzędu Marszałkowskiego województwa lubuskiego
(fot. Przemysław Susek)*

I. CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

1. Obszar

Województwo lubuskie zajmuje środkowozachodnią część Polski o powierzchni 13 989 km² (4,5 % powierzchni kraju). Struktura powierzchni województwa lubuskiego według kierunków wykorzystania przedstawia się następująco: lasy i zadrzewienia – 51,0 %, użytki rolne – 41,0 %, tereny komunikacyjne – 2,7 %, wody powierzchniowe – 1,7 %, tereny osiedlowe – 1,4 %, nieużytki – 1,3 %, tereny pozostałe – 0,9 %.

Województwo lubuskie graniczy od północy z województwem zachodniopomorskim, od wschodu z wojewódz-

twem wielkopolskim, a od południa z województwem dolnośląskim. Granica zachodnia jest granicą państwową z Republiką Federalną Niemiec.

2. Podział administracyjny

Funkcję ośrodków stołecznych województwa pełnią dwa miasta: siedziba sejmiku województwa i urzędu marszałkowskiego znajduje się w Zielonej Górze, siedziba administracji rządowej w Gorzowie Wielkopolskim. Województwo podzielone jest na 12 powiatów ziemskich: gorzowski, krośnieński, międzyrzecki, nowosolski, słubicki, strzelecko-drezdenecki, sulęciński, świebodziński, wschowski, zielonogórski, żagański i żarski oraz 2 powiaty grodzkie – Gorzów Wielkopolski i Zieloną Górę. W skład powiatów wchodzi 83 gminy, w tym: 9 miejskich, 33 miejsko-wiejskie i 41 wiejskich. Na obszarze województwa znajdują się 42 miasta, 1376 wsi oraz 1017 sołectw.

3. Demografia

Województwo lubuskie zamieszkuje 1 009,2 tys. mieszkańców (2,6 % ludności kraju), w tej liczbie 519,5 tys. to kobiety, a 489,7 tys. mężczyźni (106 kobiet przypada na 100 mężczyzn). Przekrój wiekowy ludności województwa przedstawia się następująco: dzieci i młodzież w wieku 0-18 lat – 228,9 tys. osób, dorośli w wieku 19-64 lata – 662,5 tys.

4. Klimat

Ziemia lubuska należy do wyróżnionego w „Atlasie klimatycznym Polski” regionu klimatycznego lubusko-dolnośląskiego. Klimat na północy województwa, w pasie pradoliny Noteci i Warty, ma charakter przejściowy między chłodnym i dość wilgotnym regionem pomorskim a cieplejszą i suchszą częścią środkową i południową regionu lubusko-dolnośląskiego. Obszar regionu zaliczany jest do najcieplejszego w kraju. W Słubicach znajduje się tzw. polski biegun ciepła, gdzie notowane są najwyższe maksymalne temperatury w Polsce. Średnia temperatura roczna z wielo-

*Ratusz miejski we Wschowie
(fot. archiwum WIOŚ Zielona Góra)*

5. Hydrografia

Cały obszar województwa lubuskiego znajduje się w zlewisku Bałtyku, w środkowej części dorzecza Odry. Powierzchnia dorzecza Odry do północnego krańca województwa lubuskiego wynosi 108 064,8 km² (90,9 % powierzchni całkowitej). Średni roczny odpływ Odry, po połączeniu z wodami Warty, wynosi 17,7 km³, co stanowi ponad 27 % całkowitego odpływu rocznego z terenu Polski. Średni przepływ

osób, ludzie starsi – 65 lat i więcej – 117,8 tys. osób. Przyrost naturalny ludności województwa wynosi obecnie 0,77 ‰. Przeważająca liczba ludności województwa zamieszkuje na obszarach zurbanizowanych – 648,2 tys. w miastach, a 361,0 tys. na wsi. Gęstość zaludnienia jest mała i wynosi tylko 72 osoby/km² (średnia dla Polski – 122 osoby/km²).

lecia jest wysoka i na prawie całym obszarze województwa wynosi około 8,0 °C. Średnie sumy opadów atmosferycznych w okresie rocznym kształtują się na poziomie 500÷600 mm. W stosunku do danych z wielolecia ostatnie lata należały do ciepłych pod względem temperatury i średnich pod względem opadów. Średnie roczne temperatury powietrza z roku 2005 odnotowane na stacjach meteorologicznych w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze wyniosły 9,1 °C, a średnie rocznych sum opadów z tego samego roku wyniosły: w Gorzowie Wlkp. 582 mm, w Zielonej Górze 505 mm.

z wielolecia (SSQ) wody w Odrze to 311 m³/s. Największe dopływy II rzędu to Warta (SSQ 215 m³/s), Bóbr (SSQ 54 m³/s) i Nysa Łużycka (SSQ 31 m³/s). Największym ciekim III rzędu jest dopływ Warty – Noteć (SSQ 77,3 m³/s). Ogółem na terenie województwa znajduje się 418 rzek, kanałów oraz innych cieków o istotnej wielkości, o łącznej długości ok. 4600 km. Średnia gęstość sieci rzecznej wynosi 329 m/km².

Gorzów Wlkp. – mosty nad Wartą (fot. Marek Demidowicz)

Część północna województwa lubuskiego, na północ od doliny Odry, posiada stosunkowo wysoki współczynnik jeziorności wynoszący 2-3 %, w stosunku do pozostałej części położonej poniżej linii ostatniego zlodowacenia, gdzie jeziorność wynosi poniżej 0,1 %. Na terenie województwa występuje ogółem 519 jezior, w tym 36 w przedziale wielkości 50-100 ha i 26 o powierzchni większej niż 100 ha. Łączna powierzchnia lubuskich jezior wynosi 13 009,8 ha, co stanowi 0,93 % powierzchni województwa. Największym jeziorem regionu jest Jezioro Sławskie o powierzchni lustra wody 817,3 ha. Następne w kolejności to Niesłysz

(486,2 ha) i Osiek wraz z Ogardzką Odnogą (532,9 ha). Najgłębszym jeziorem Ziemi Lubuskiej (dziesiątym w Polsce) jest jezioro Ciecz (Trześniowskie) – 58,8 m; ponad 40 m głębokości ma także jezioro Lipie (42,0 m).

Zasobność w wody podziemne województwa jest dobra w części północnej i średnia w części południowej. Wody podziemne zaliczają się głównie do regionu Środkowopolskiego, tylko obszar południowo-wschodni należy do regionu Przedsudeckiego. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych województwa stanowią ok. 4,8 % zasobów całego kraju.

6. Lasy i obszary ochrony przyrody

Powierzchnia województwa lubuskiego w 48,7 % pokryta jest lasami (681,6 tys. ha), co stanowi największy współczynnik lesistości w kraju. Od 2000 r. powierzchnia lasów wzrosła o 0,6 % (8960 ha). W strukturze siedliskowej przeważają siedliska borowe, z sosną jako gatunkiem panującym, występują one na prawie 90 % powierzchni lasów. W strukturze wiekowej lasów dominują drzewostany do 60 lat (II i III klasy). W strukturze własnościowej dominują lasy państwowe. Udział lasów prywatnych w województwie lubuskim wynosi 1,2 %.

Na terenie województwa znajdują się 2 parki narodowe: Drawieński i „Ujście Warty” o łącznej powierzchni bez otuliny 13606,4 ha. W województwie utworzono 8 parków krajobrazowych: Łagowski, Pszczewski, Barlinecko-Gorzowski, „Ujście Warty”, Gryżyński, Krzesiński, Przemęcki i „Łuk Mużakowa”. Łączna powierzchnia parków krajobrazowych wynosi obecnie prawie 80 tys. ha. W województwie istnieje ponadto 55 rezerwatów przyrody, o łącznej powierzchni ponad 3,6 tys. ha, z czego 32 obiekty to rezerваты leśne, 7 torfowiskowe, 6 faunistyczne, 4 wodne, 4 florystyczne i 2 stepowe. W 2006 r. powstały 3 nowe rezerваты: 2 leśne – Żurawno i Mierkowskie Suche Bory w powiecie żarskim i 1 stepowy – Gorzowskie Murawy w Gorzowie Wlkp. Aktualny rejestr pomników przyrody obejmuje 694 pozycje (bez

pomników utworzonych uchwałami rad gmin). Ochroną objęto 324 użytki ekologiczne (w tym 13 utworzonych uchwałami gmin) o powierzchni ponad 2,8 tys. ha oraz 6 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych o powierzchni 14,9 tys. ha.

Obecnie trwają prace nad powołaniem tzw. sieci Natura 2000. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 w granicach województwa lubuskiego powołano 12 obszarów o randze międzynarodowych ostoi ptaków (OSO), obejmujące łącznie ok. 280 tys. ha. Są to wszystkie ostoje ptasie zidentyfikowane w oparciu o kryteria ilościowe (federacji towarzystw ochrony ptaków – BirdLife International) i zweryfikowane przez Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (zgłoszone w formie tzw. Shadow List). Zgodnie z procedurą określoną w Dyrektywie Rady 92/43/EWG z 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny, na liście rządowej przesłanej Komisji Europejskiej znalazły się 23 obszary „siedliskowe”. W związku z nie zakończonym procesem powoływania tych obszarów nie można jeszcze jednoznacznie określić łącznej ich powierzchni w granicach województwa lubuskiego.

7. Gospodarka i rolnictwo

W regionie działają przedsiębiorstwa ze wszystkich niemal branż. Największą wartość produkcji sprzedanej osiąga: przemysł drzewny, spożywczy, metalowy, papirniczy, produkcja materiałów budowlanych i szkła, energetyka i przemysł meblarski. Łączna wartość produkcji sprzedanej przemysłu za 2005 r. wynosiła 13,6 mld zł, z czego 13,0 mld przypadło na sektor prywatny. Istotnym sektorem lubuskiej gospodarki jest także budownictwo.

Gospodarka lubuska ma swoje specjalności – z lubuskiego pochodzi 23,5 % krajowej produkcji mięsa z indyków,

17 % obuwia oraz 12,6 % papieru.

Dobry stan środowiska i dobre warunki klimatyczne (długi okres wegetacyjny i łagodne zimy) sprzyjają rozwojowi rolnictwa, mimo że w regionie przeważają gleby gorszej jakości. Powierzchnia użytków rolnych wynosi 498 tys. ha, w tym gospodarstwa indywidualne obejmują 373,7 tys. ha (75 %). Uprawia się tu przede wszystkim zboża (65,5 %), ziemniaki (4,2 %) oraz rzepak i rzepik (5,5 %). W hodowli dominuje drób, który stanowi ponad 60 % produkcji zwierzęcej, podczas gdy trzoda chlewna – 33 %, a bydło – nieco ponad 5 %.

8. Nauka i kultura

Wiodącym ośrodkiem akademickim regionu jest Zielona Góra, siedziba Uniwersytetu Zielonogórskiego. W Słubicach funkcjonuje Collegium Polonicum, placówka zamiejscowa Uniwersytetu Adama Mickiewicza, kształcąca studentów we współpracy z Uniwersytetem Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu posiada swoją filię w Gorzowie Wlkp. W Gorzowie i Sulechowie działają Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe, a ofertę edukacyjną dla studentów uzupełniają prywatne i samorządowe wyższe szkoły zawodowe kształcące na poziomie licencjackim. Łącznie na terenie województwa lubuskiego działa 8 szkół wyższych, w których studiuje ponad 33 tys. studentów (w tym 20,6 tys. na Uniwersytecie Zielonogórskim), zatrudniających ponad 1500 pracowników naukowych.

Stolice kulturalne regionu to miasta Gorzów Wlkp. i Zielona Góra, gdzie swoje siedziby ma szereg instytucji kultury o znaczeniu regionalnym (m.in. filharmonia, biblioteki, teatry i muzea). W mniejszych ośrodkach znajduje się także szereg znaczących, nie tylko w skali regionu obiektów, m.in.: Muzeum Etnograficzne w Ochli, Muzeum Wojskowe w Drzonowie, czy też Muzeum Regionalne w Międzyrzeczu z największą w Polsce kolekcją barokowych portretów trumiennych. W województwie lubuskim odbywa się wiele ważnych imprez kulturalnych, z których najbardziej znane

*Pocysterski zespół klasztorny w Gościkowie-Paradyżu
(fot. Wojciech Konopczyński)*

to: Przystanek Woodstock (początkowo w Żarach, a ostatnio w Kostrzynie nad Odrą), Winobranie w Zielonej Górze, Gorzów Jazz Celebrations, Lubuskie Lato Filmowe w Łagowie oraz festiwal „Muzyka w Raju” w pięknych zabytkowych wnętrzach pocysterskiego zespołu klasztornego w Gościkowie-Paradyżu.

9. Ochrona środowiska – presje na tle kraju

Województwo lubuskie, w stosunku do swojego udziału w ogólnej powierzchni kraju (4,5 %), wywiera mniejszą niż przeciętna presję ekologiczną. Wg danych zebranych i opublikowanych za 2005 rok przez Urząd Statystyczny w Zielonej Górze emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wynosiła w województwie lubuskim 2,8 tys. Mg pyłów (2,5 % emisji krajowej) i 2189,3 tys. Mg zanieczyszczeń gazowych (1,0 % emisji krajowej). Ilość ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzonych z terenu województwa do wód powierzchniowych wyniosła 36,7 mln m³/a, a więc 0,4 % ścieków wprowadzonych do wód w całej Polsce, przy czym udział ścieków komunalnych wyniósł 2,4 %, a przemysłowych zaledwie 0,08 %.

Zakłady oczyszczania zebrały w tym czasie 279,9 tys. Mg odpadów komunalnych (3,0 % zebranych w kraju); wytworzono także 515,9 tys. Mg odpadów innych niż komunalne, co stanowi zaledwie 0,4 % ilości odpadów powstałych na terenie całej Polski. Wielkości presji ekologicznej województwa lubuskiego odpowiadają nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska wydatkowane w wysokości 154,4 mln zł. (2,6 % nakładów ogólnopolskich).

Szczegółowe informacje związane z charakterystyką województwa lubuskiego można znaleźć we wcześniejszych wydawnictwach raportów o stanie środowiska w woj. lubuskim prezentowanych m. in. na stronie domowej: www.zgora.pios.gov.pl

Marek Demidowicz, Wojciech Konopczyński

LITERATURA

1. Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej: *Atlas klimatyczny Polski*, Wyd. PPWK, Warszawa 1973
2. Jermaczek A., Maciantowicz M. – red.: *Przyroda Ziemi Lubuskiej*, Wydawnictwo Klubu Przyrodników, Świebodzin 2005
3. *Rocznik statystyczny województwa lubuskiego 2006*. Urząd Statystyczny. Zielona Góra 2006